

https://doi.org/10.31516/2410-5325.069.05

УДК 008: 316.722-502.5/8

В. В. Фрейдліна, аспірант, кафедра мистецтвознавства та загальногуманітарних дисциплін, Міжнародний гуманітарний університет, м. Одеса

vinchester75@gmail.com

http://orcid.org/0000-0002-9452-2349

МИСЬКИ ПАРКИ ЯК СИМБІОЗ КУЛЬТУРИ Й ПРИРОДИ (НА ПРИКЛАДІ ПАРКІВ СПОЛУЧЕНИХ ШТАТІВ АМЕРИКИ)¹

Виявлено особливості взаємодії природи й культури в деяких міських парках Сполучених Штатів Америки. Проаналізовано склад базових культурних заходів, який пропонується відвідувачам цих парків, здійснена спроба пошуку адекватних людині й природі критеріїв якості міського культурного середовища. З'ясовано, що культура в цьому випадку відіграє роль сполучної ланки між людиною й природою, забезпечуючи діяльну сторону їх взаємодії, уможливорює відновлення й гармонізацію внутрішнього світу городян. На матеріалі складу культурних заходів, пропонувананих відвідувачам парків, означена тенденція посилення вектора взаємодії культурної та природної складової в урбаністичному просторі сучасних міст США. Також акцентовано на тенденції щодо формування естетичної привабливості міських просторів, а саме на впровадженні витворів мистецтва й зокрема публік-арту в структуру урбаністичних територій.

Ключові слова: *міські парки, парки США, симбіоз культури й природи, публік-арт, культуроформуєчий потенціал.*

В. В. Фрейдліна, аспірант, кафедра искусствоведения и общегуманитарных дисциплин, Международный гуманитарный университет, г. Одесса

ГОРОДСКИЕ ПАРКИ КАК СИМБИОЗ КУЛЬТУРЫ И ПРИРОДЫ (НА ПРИМЕРЕ ПАРКОВ СОЕДИНЕННЫХ ШТАТОВ АМЕРИКИ)

Виявлені особливості взаємодії природи й культури в деяких міських парках Сполучених Штатів Америки. Проаналізовано склад базових культурних заходів, який пропонується відвідувачам цих парків, здійснена спроба пошуку адекватних людині й природі критеріїв якості міського культурного середовища. З'ясовано, що культура в цьому випадку відіграє роль сполучної ланки між людиною й природою, забезпечуючи діяльну сторону їх взаємодії, уможливорює відновлення й гармонізацію внутрішнього світу городян. На матеріалі складу культурних заходів, пропонувананих відвідувачам парків, означена тенденція посилення вектора взаємодії культурної та природної складової в урбаністичному просторі сучасних міст США. Також акцентовано на тенденції щодо формування естетичної привабливості міських просторів, а саме на впровадженні витворів мистецтва й зокрема публік-арту в структуру урбаністичних територій.

1 This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License.

Ключевые слова: *городские парки, парки США, взаимодействие культуры и природы, паблик-арт, культуроформирующий потенциал.*

V. V. Freidlina, postgraduate student, Department of Arts and Humanitarian Studies, International Humanitarian University, Odessa

CITY PARKS AS A SYMBIOSIS OF CULTURE AND NATURE (THE CASE OF PARKS OF THE UNITED STATES OF AMERICA)

The aim of this study is to learn the specific nature of cooperational process between culture and nature in the city parks of the United States of America drawing on the example of three the most visited parks of country: the Central Park of New York, the Millennium Park in Chicago and the Golden Gate Park in San Francisco.

Research methodology. The methodology of this study is based on the use of the basic philosophical method of theoretical analysis. This method is used to study the structure of the cultural space of city parks. It makes possible to collect rich factual material. Finally, a comparative method enabled to assess the issue of the relationship between man, nature and culture within the USA city parks in the spatio-temporal perspective of modern times.

Results. The study of the three urban parks discussed above enabled to identify the general trend of strengthening the vector of interaction between man, nature and culture directly in the densest urban areas of modern cities. The article analyzes the composition of basic cultural events that is offered to visitors to parks, an attempt is made to search for criteria of quality of urban culture that are adequate to man and nature. It is found that culture in this case plays the linking role between man and nature by providing the active side of their interaction and creates opportunities for the restoration and harmonization of the inner world of citizens.

Novelty. An attempt is made to substantiate the importance of studying the interaction of man, nature and culture in urban park spaces.

The practical significance. The research may be used in developing lectures by specialists in cultural studies.

Keywords: *city parks, US parks, the interaction of culture and nature, public art, culture-forming potential.*

Постановка проблеми. У сучасному світі, що віддаляється від природності, «місією» культури стає збереження світу природи та надання людині можливості долучення до нього. Виникає необхідність створення певних «тандемів природи й культури» в безпосередній близькості від місця проживання більшості людей, тобто на території міст. Багато сучасних країн усвідомили важливість збереження природного середовища безпосередньо в структурі міських просторів. У їхній державній політиці утверджені чіткі пріоритети, які регулюють норми організації урбанізованих територій і безпелаяційно контролюють усе, що стосується міського природного середовища, зокрема міських парків. Сполучені Штати Америки – одна з країн, яка перебуває в авангарді як природоохоронної роботи, так і в діяльності, що покликана зібрати в

єдиний діючий механізм природну й культурну складові сучасних міст. Вивчення передового досвіду налагодження такої синергетичної взаємодії є важливим сегментом культурологічних досліджень сьогодення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню взаємодії суспільства, людини й природи присвячено безліч досліджень. Так, вивчення цієї проблематики в межах міського середовища здійснюється в роботах Р. К. Баландіна (1988), А. А. Горелова (1990), Є. Г. Трубіної (2011). Питання забезпечення гідного рівня життя населенню міст, що постійно зростає, налагодження їхньої взаємодії з природним середовищем в рамках урбаністичних просторів порушуються в розвідках В. Л. Глазичева «Урбаністика» (2008), В. Н. Семенова «Благоустрій міст» (2003). Аналіз культурної складової міських паркових просторів представлений у роботах З. Н. Яргіної (1991), Т. Ф. Саваренської (1984). Своєрідності процесів взаємодії культури й природи в паркових просторах Сполучених Штатів Америки присвячена праця В. А. Горохова (2017). Загалом спостерігається певний дефіцит культурологічних досліджень, які висвітлюють сучасні тенденції взаємодії людини й природи, досліджують стан та перспективи розвитку цих взаємин у міських паркових просторах.

Мета статті — дослідити можливості та особливості симбіозу культури й природи в урбанізованому просторі; окреслити специфіку організації процесу взаємодії культури й природи на прикладі найбільше відвідуваних парків Сполучених Штатів Америки: Центральний парк Нью-Йорка, Міленіум-парк у Чикаго й парк «Золоті ворота» в Сан-Франциско.

Виклад основного матеріалу дослідження. В історії США спостерігається багато різних періодів формування взаємовідносин людини й природи. На початку свого розвитку нова молода країна нарощувала промисловий потенціал, вирубала ліси й будувала мегаполіси, добувала корисні копалини, зводила мости, прокладала автомобільні й залізні дороги. Цей період змінив час, коли стурбовані стрімким виснаженням природних ресурсів громадяни дійшли висновку щодо необхідності прийняття жорстких законів, які захищають природу та регулюють взаємовідносини людини й навколишнього природного середовища. Таким чином, наступним кроком у розвитку взаємин людини й природи стало прийняття урядом Сполучених Штатів доленосного рішення про створення національних парків, у яких природа перебуває під захистом держави, Конгресу й особисто президента країни.

Нині всю структуру паркових просторів США можна умовно класифікувати за такою схемою: національні природні парки, які виконують функцію заповідників дикої природи; класичні міські парки, що

слугують як для сімейного, так і для усамітненого відпочинку; парки розваг з безліччю атракціонів; парки крокової доступності для забезпечення щоденних потреб жителів того чи іншого району; і, нарешті, так звані «кишенькові» парки, які створюють неймовірну комфортну атмосферу міст (їх найбільше).

Найчастіше найбільше культурних складових мають класичні міські парки, до структури яких долучені музеї, театри, концертні зали й безліч найрізноманітніших можливостей для активізації культурної активності городян.

За даними останніх досліджень у галузі культури й здоров'я, для відновлення й відпочинку людині необхідно не лише віддалення від повсякденних турбот і шаблонної виснажливої побутової діяльності. Гармонізація й відновлення внутрішніх ресурсів відбуваються переважно тоді, коли людина залучена в цікаві, захоплюючі події. Діяльнісне, а не пасивно-споглядальне ставлення до навколишньої дійсності (прогулянка, бесіда, творча діяльність або роздуми над твором мистецтва або красою природи), інакше кажучи, культурна активність здатна стимулювати людину до подолання проблем і досягнення нових результатів. Таким чином, для забезпечення здорового, повноцінного життя містян необхідне створення таких умов для відпочинку й проведення вільного часу, у яких були б передбачені найрізноманітніші можливості як для активного фізичного, ментального, емоційного відпочинку, так і для пасивного споглядально-естетичного проведення часу. Відповідні умови створені нині в багатьох парках світу. Однак у деяких випадках подібне поєднання діяльнісного і пасивного підходів володіє сильнішим культуроформуючим потенціалом. На наш погляд, вивчення досвіду організації таких міських паркових просторів становить особливий інтерес для культурології.

Сполучені Штати Америки, завдяки своїй чіткій політиці в галузі охорони навколишнього природного середовища, досягли вагомих результатів у міському паркобудуванні. Багато парків цієї країни потребують окремих ґрунтовних досліджень, однак для створення узагальненого, структурованого розуміння системи взаємодії культури й природи в межах міських просторів США пропонуємо розглянути деякі найхарактерніші парки цієї країни. Так, у контексті розгляду культурного наповнення міських парків Сполучених Штатів, на наш погляд, слід виокремити три міських парки: Центральний парк Нью-Йорка, Міленіум-парк в Чикаго й парк «Золоті ворота» в Сан-Франциско.

Один із найвідоміших у світі міських парків, Центральний парк Нью-Йорка, — це не лише простір для відпочинку й відновлення містян, а й важливий майданчик для безлічі культурних подій. Культуроформуюча

функція подібного простору для всього міста особливо помітна, якщо зважити на той факт, що в минулому прогулянки в парках були привілеєм лише еліти й заможних мешканців міста, натомість нині кількість відвідувань Центрального парку сягає 25 млн осіб на рік. Кожен його відвідувач має можливість не лише насолодитися природою, а й вивчити багату історію парку, узяти участь у безлічі культурних заходів, що проводяться на його території. Можливо, Центральний парк так популярний серед мешканців міста і його гостей саме тому, що в основу його проекту покладено ідею соціальної рівності. У 1853 р. 320 га заболоченої землі, яка була куплена містом для організації громадського парку, перебували за межами міста. Ґрунтуючись на проєкті Калверта Вокса і Фредеріка Лоу Олмстеда, який у 1857 р. здобув перемогу на конкурсі з благоустрою парку, містяни створили одне з найпам'ятніших місць, що стало символом Нью-Йорка.

Кількість культурних заходів, які проводяться в парку, доволі значна. Зокрема, у розташованому в західній частині парку театрі «Делакорт», створеному на пожертви відомого філантропа Джорджа Т. Делакорта молодшого, у рамках щорічного проєкту «Шекспір у парку» представляються всі п'єси Вільяма Шекспіра. З моменту створення, більше 45 років тому, театр прийняв більше 5 млн осіб з усього світу. У найвідоміших постановках, які відбулись на сцені театру «Делакорт», брали участь Джеймс Ерл Джонс в «Отелло», Аль Пачіно у «Венеціанському купці». У постановці знаменитої п'єси видатного драматурга «Приборкання норавливої» на сцені театру «Делакорт» з'явилась Меріл Стріп. Зараз у репертуарі театру постановки «Багато галасу з нічого», «Коріолан», «Геркулес», що представляють модерністський погляд на творіння Шекспіра. Однак фаворитом серед глядачів є адаптована версія п'єси «Як вам це сподобається». Це пасторальна комедія про Арденський ліс, у якому зустрічаються всі біженці, і вона характерна тим, що в постановці беруть участь не лише професійні актори, а й прості містяни.

Неподалік від театру «Делакорт» розміщено і сад Шекспіра, який оснований ще в 1913 р. Тут реалізована чудова ідея об'єднання природи й літератури. Відвідувачі, прогулюючись доріжками цієї частини парку, можуть побачити найрізноманітніші квіти й рослини, які згадував у своїх творах видатний поет. Більше того, тут також встановлені й бронзові таблички з цитатами із творів Шекспіра. Таким чином, під час прогулянки парком можна споглядати нескінченно прекрасні творіння природи та обмірковувати геніальні рядки майстра.

Аналізуючи подібні прикладні факти організації взаємодії природи й культури (у цьому випадку літератури й театру) з культурологічної точки зору, слід відзначити, що подібний естетичний напрям руху думки

допомагає глядачеві виокремити загальну ідею твору, усвідомити основний закон, відбитий в ньому.

Прикладів синергетичного поєднання різних видів мистецтва в Центральному парку чимало. Так, оснований у 1986 р. «SummerStage Festival» представляє вистави, що охоплюють світову й американську музику, сучасні танці, усне мовлення, електронну музику. На Великому Лузі Центрального парку в межах серії «Концерти в парку» Нью-Йоркський філармонічний оркестр щорічно протягом літа виконує музичні твори. У репертуарі представлені як шедеври класиків світової музики (Верді, Россіні, Рахманінов), так і твори молодих композиторів Нью-Йорка. Організатори просять приносити з собою ковдри й не використовувати стільці. Таким чином, глядачі мають можливість насолодитися музикою, перебуваючи в повному поєднанні з природою, сидячи на землі та споглядаючи вечірнє небо.

Одна з найулюбленіших літніх традицій — серія концертів, яку представляє Метрополітен-опера («Metropolitan Opera Summer Recital Series»). Також відомий і фестиваль «Гарлем Меєр», який відбувається в Діскавері-центрі Чарльза А. Дана в Центральному парку («Harlem Meer Performance Festival at the Charles A. Dana Discovery Center in Central Park»). Це інтернаціональний фестиваль, який ознайомлює глядачів з культурою безлічі країн з усього світу. Протягом літа по неділях тут відбуваються музичні або танцювальні концерти. Серед них — фольклорний балет, джазова музика різних напрямів, госпел-піснеспіви, виступи академії танцю, клейзмерська музика, вистави акторів на ходулях, кубинська сальса.

В іншій частині парку розташована музична паркова сцена, що має назву Наумбурзька. Подарована банкіром Ельканом Наумбургом, ця класична паркова естрада для виконання музики має надзвичайно важливе культурне значення. Тут була виголошена одна з промов Мартіна Лютера Кінга — молодшого, а також промова, присвячена Джону Леннону. Зараз Наумбурзький оркестр дає тут безкоштовні концерти під відкритим небом для всіх, хто бажає насолодитися класичною музикою в спокійних умовах Центрального парку.

Неймовірно цікавим і популярним є фестиваль «ОЗІ Фест» («OZY Fest»), на якому представлені еkleктичні колажі музичних, комедійних виступів, об'єднані з політичними і бізнес-ідеями найсміливіших мислителів сьогодення. Це свято, на якому, як зазначають самі мешканці Нью-Йорка, відвідувачі парку співають, танцюють, думають, обговорюють злободенні теми сучасності й насолоджуються смачною їжею.

Розвитку інтелектуальних здібностей присвячена частина парку, яка називається «Chess & Checkers House». Тут завжди можна пограти в найпопулярніші настільні ігри (шахи, шашки, нарди), послухати лекції

про шахи, проаналізувати партії світових експертів, позмагатися з гросмейстером під час сеансу одночасної гри на 30 дошках (вік 6+).

Вивченню культури інших країн сприяє «унікальна колекція скульптур і бюстів героїв різних народів. Утворені в Америці земляцтва прибулих переселенців дарували парку статуї найвідоміших представників мистецтва своїх країн. Одними з перших були статуї Бетховена, Скотта, Шекспіра. Потім у парку почали встановлювати статуї національних героїв громадянської війни, улюблених персонажів дитячих казок» (Горохов, 2017, с. 52).

Необхідно відзначити, що в постмодерністському дискурсі сучасного світу, направленому на «деконструкцію» й «деструкцію», подібний творчий синтез різноманітних видів мистецтв та культур викликає в глядачів неабиякі інтерес і захоплення. Долучення до культури постає в цьому разі як подолання обмеженості, культивування невичерпності шляхів духовного вдосконалення людини. Людина й навколишня природа осмислюються не лише як співіснуючі, взаємопов'язані реальності. Попри наше неухвалне, дещо зверхнє ставлення до природи, людство злите з нею в єдину, постійно поновлювану систему. Тіло людини, її розум і душа — усе є частиною природного світу. І, як би парадоксально це не звучало, культура багато в чому покликана виконувати функцію зв'язку людини й природи. Національні звичаї, традиції, ціннісні орієнтири, смаки, етнічні особливості сприйняття передаються з покоління в покоління, оновлюються, трансформуються, але містять відбиток глибинної сутності, увібраної людиною із того світу і того природного середовища, де вона росла, дорослішала, де формувалася її особистість. На думку російського філософа й культуролога Геннадія Драча, «культура пов'язує (а не тільки роз'єднує) людину з природою, об'єднує в єдиний космос природний ландшафт, житло, спосіб добування їжі та саму людину у всіх її етнічних проявах» (Драч, 1996, с. 107).

За час свого існування пріоритети діяльності парку змінювалися — від прогулярково-споглядальної спрямованості до спортивної (в 30-х рр. XX ст.) і зосередженості на масових заходах (концертах, зборах, маніфестаціях, пікніках і народних гуляннях) в 60-х рр. Нині увагу працівників парку зосереджено на поєднанні культурної, оздоровчої, соціальної складових, збереженні його природи й унікальної культурної спадщини.

Іншим цікавим прикладом міського парку, що гармонійно поєднує природну й культурну складові, є Міленіум-парк у Чикаго. Цей розміщений на штучній основі парк зараз став одним з найпопулярніших міських просторів для відпочинку в країні. Щорічно його відвідують близько 5 млн осіб.

Парк як цілісний арт-об'єкт гармонійно вписався на місці колишньої автостоянки й залізничного депо компанії «Illinois Central Railroad». Перебуваючи в складі паркового комплексу Грант-парк, що облямовує берег озера Мічиган, Міленіум-парк є справжньою перлиною міста, яка залучає безліч відвідувачів.

Неймовірна популярність парку багато в чому зумовлена архітектурними та арт-об'єктами, «вбудованими» в його структуру. Найвідомішим є відполірована сталева композиція Аніша Капура «Хмарна брама» («Cloud Gate»). Для того щоб подивитися на цей прекрасний витвір публік-арту, люди приїжджають з усього світу. У народі скульптура, що нагадує величезну краплю ртуті, у зв'язку з його формою, дістала назву «Великий Боб». Вона — прекрасний приклад публік-арту і чітко відображає філософію цього суспільно орієнтованого виду мистецтва. Публік-арт, формуючись виключно в міському просторі, обов'язково передбачає комунікацію з глядачем і з самим містом, упродовжуючись у навколишнє міське середовище, він передусім звертається до емоцій, почуттів, думок людей, які з ним взаємодіють.

У культурному просторі сучасних міст твори публік-арту часто трактуються як інструмент соціального залучення містян і слугують механізмом джентрифікації маргінальних районів. У Сполучених Штатах Америки активно реалізується програма, згідно з якою 1% від коштів, наданих на будівництво громадських будівель за рахунок міського бюджету, виділяється на придбання або створення арт-об'єктів. Твори мистецтва, у цьому разі публік-арту, змінюючи міське середовище, трансформують світогляд людей, сприяють перегляду життєвих принципів і установок, генерації нових ідей. Світосприйняття людини на будь-якому рівні — від «індивідуального простору» до космічних уявлень — передбачає чуттєво-образне розуміння навколишнього світу. Це однаково стосується творів архітектури, містобудівного мистецтва й природних ландшафтів.

На думку З. М. Яргіної, «властива людині образність естетичного сприйняття, його естетичні вимоги до життєвого середовища визначають потребу в гармонізації, естетичному вдосконаленні середовища на всіх рівнях, на яких людина бере участь в його перетворенні» (Яргіна, 1991, с. 9). Тобто використання в середовищі міст творів мистецтва і, зокрема, публік-арту, формування естетичної привабливості міських просторів, упродовження творів мистецтва в паркове середовище міста задовольняють одну з основних, часто навіть неусвідомлених потреб людини — споглядати красу й взаємодіяти з нею.

Особлива атмосфера, притаманна Міленіум-парку, створена також завдяки неймовірному поєднанню використаних у його структурі

архітектурних стилів. Класичну грецьку архітектуру, що представлена в монументі «Пам'ятник тисячоліттю», змінює ультрасучасна деконструктивістська архітектура павільйону Прітцкера («Millennium Park's Jay Pritzker Pavilion»), яка в поєднанні з оточуючими парк хмарочосами створює майже фізичне відчуття зв'язку часів. «Багате в культурному аспекті місце повинне мати критичну масу культурних подій — від одноразових фестивалів до регулярної діяльності культурних організацій. З іншого боку, архітектура в міському середовищі змішує старе і нове, вільно поводяться з візуальними контрастами. Такий творчий в основі свій підхід сприяє ідентичності, створює самотність, вселяє впевненість, наповнює новою силою й адаптує до сучасних умов характеристики місця, його традиції, міфи і історію» (Лендри, 2005, с. 126).

Павільйон Прітцкера в єдиному естетично сформованому «організмі» Міленіум-парку взяв на себе функцію генерації культурних подій. Це концертний зал на 4000 осіб (з урахуванням глядачів, які можуть розміститися лежачи прямо на прилеглій до павільйону галявині, — 7000 осіб), створений за проектом усесвітньовідомого архітектора Френка Гері. Попри відкритий простір, усередині естради існує акустика, завдяки якій звук чути всім глядачам, де б вони не знаходилися. Уже понад 15 разів у цьому павільйоні відбувався традиційний щорічний літній музичний фестиваль — «Grant Park Music Festival». Насичена культурна програма охоплює класичну й сучасну музику, мелодії з кінофільмів і бродвейських мюзиклів, хорів й танцювальні твори. Загалом репертуар складається з творів композиторів різних стилів і різних часів. Така культурна програма здатна задовольнити як високі вимоги досвідчених цінителів, так і пробудити інтерес у тих, хто тільки відкриває для себе світ музики.

Особливу увагу глядачів викликає демонстрація фільмів у супроводі симфонічного оркестру. Перед початком концертів проводяться бесіди щодо виконуваних творів і композиторів, які створили їх. Цей безпрецедентний захід для культурного життя Чикаго є найефективнішим стимулом для розвитку й вдосконалення міської культури. Можна з упевненістю відзначити, що кожен такий концерт, який являє собою унікальну суміш різноманітних шедеврів світової культури (музика, мистецтво, кінематограф, архітектура) у дбайливо збереженому й доповненому творами ландшафтної архітектури природному оточенні, піднімає загальну культуру населення на декілька шаблів уверх. Насиченість культурними елементами на тлі чудової природи створює «відчутний» міський культурний простір, що стимулює людину інакше сприймати навколишню дійсність, спонукає до творчого, конструктивного мислення.

Ще один парк, гідний пильної уваги — міський публічний парк «Золоті ворота» у Сан-Франциско («Golden Gate Park»). 400 га цього парку щорічно приймають понад 13 млн відвідувачів. Це третій за відвідуваністю парк США. Поряд з чудовими пагорбами, рівнинами, озерами, водоспадами, гаями, що потопають у зелені кипарисів, сосен і евкаліптів, на території парку розташовані музей витончених мистецтв де Янга, музична зона, шекспірівський сад, Каліфорнійська академія наук, Ботанічний сад, Консерваторія квітів, безліч майданчиків найрізноманітнішої спортивної спрямованості (від полів для гольфу й стадіону до затишних маленьких будиночків для фізичної активності дітей). Для відвідувачів, схильних до відокремленого відпочинку й занурення в себе, тут розбитий чудовий японський Чайний сад.

Справжнім сховищем культури народів Північної та Південної Америки (починаючи з 200 р. до н. е.), Африки, Океанії є Музей образотворчих мистецтв де Янга. Експозиція охоплює також усю історію мистецтва некорінного американського населення з XVII по XXI ст. й мистецтво текстилю.

Музей, об'єднуючи архітектуру, мистецтво, природний ландшафт і дбайливо зберігаючи національне культурне надбання США, є ефективним освітнім ресурсом як для жителів Сан-Франциско, так і для гостей міста. Під час ознайомлення з експозицією музею відвідувачі наочно можуть побачити, як взаємопроникнення культур різних народів посприяло створенню безлічі гібридних предметів мистецтва, артефактів, що ілюструють специфічні особливості мистецтва Сполучених Штатів. Демонстрація діалогу культурних ідей різних народів крізь століття й континенти покликана нагадати глядачам про багатство й розмаїття різних культур і, водночас, про їхній взаємозв'язок. Головне послання, яке несе музей своїм відвідувачам: культурні ідеї настільки різноманітні та глибокі, що можуть перевершити час і місце походження самого художнього твору й, пройшовши крізь покоління, донести своє послання до нащадків.

Не менш важливе культурне значення має і розташована в парку Каліфорнійська академія наук («The California Academy of Natural Sciences»). Своєю метою академія називає систематичне вивчення природи й збір всієї інформації, що стосується природного світу. До складу закладу входять науковий архів, планетарій, акваріум, бібліотека, натуралістичний центр, лекційний зал. Сама будівля академії, спроектована знаменитим архітектором Ренцо Піано, покрита зеленим дахом площею понад 1 га, на якому висаджено близько 2 млн рослин. Для посилення відчуття єдності з навколишньою природою парку архітектор використав для стін скло підвищеної щільності, зробивши основний акцент на

невіддільному зв'язку людини з навколишнім середовищем. В академії проводиться серйозна просвітницька робота, яка привертає увагу людей до проблем екології: глобальне потепління, забруднення навколишнього середовища, жорстоке поводження людини з тваринами та зникнення багатьох видів флори й фауни.

Аналізуючи ту кількість культурної інформації, яку отримують відвідувачі парку, можна назвати його справжньою «Академією природи і культури», яка доступна кожному. Подібна насиченість культурними елементами на тлі чудової природи парку створює «відчутний» міський культурний простір на стику науки, природи і мистецтва. Відвідування такого парку стимулює людину інакше сприймати навколишню дійсність, спонукаючи її до творчого, конструктивного мислення, роздумів щодо ціннісної ієрархії світу й слугує освітнім чинником, який змушує задуматися про принципи влаштування планетарного середовища й перспективи цивілізаційного розвитку на основі духовних законів. Чудовою ілюстрацією до цього можуть стати слова А. Тойнбі: «Без творчого збудження цікавості найвідоміші та найвражаючі пам'ятники історії не справлять своєю красномовною пантомімою належного ефекту, оскільки очі, звернені до них, будуть сліпі» (Тойнбі, 2009, с. 821).

Висновки з дослідження й перспективи подальших пошуків.

Садово-паркове мистецтво Сполучених Штатів Америки налічує безліч цікавих прикладів симбіозу культури й природи. Це і Бальбоа-парк у Сан-Дієго, і Сади Дюпона у Філадельфії, і Смітсонівський інститут у Вашингтоні, і Проспект-парк у Нью-Йорку. У межах цієї статті неможливо розглянути всі приклади подібних паркових просторів, однак навіть у результаті вивчення трьох розглянутих вище міських парків можна виокремити загальну тенденцію посилення вектора взаємодії людини, природи й культури безпосередньо в самому центрі урбанізованих територій сучасних міст. Подібні міські парки є найефективнішими соціальними культууроформуючими інститутами суспільного розвитку, що сприяють вивченню історії та культури як своєї країни, так й інших країн, спонукають мислити, аналізувати, розвиватися, вивчати нові тенденції в мистецтві, музиці, літературі. На тлі загального позитивного оздоровлюючого ефекту, у результаті перебування на лоні природи, фізичної активності, естетичної насолоди доквіллям, долучення до світу культури, виникає також і потужний інтелектуально-емоційний імпульс, який стимулює незацікавлене мислення, сприяє виявленню загальних закономірностей, що діють у природі та світі. Під час прогулянки такими парками людина отримує неабияке культурне «потрясіння», яке сприяє подальшому позитивному розвитку й самовдосконаленню як окремої людини, так і нації загалом.

Список послань

- Баландин, Р. К. (1988). *Природа и цивилизация*. Москва: Мысль.
- Глазычев, В. Л. (2008). *Урбанистика. Часть 1*. Москва: Европа.
- Горелов, А. А. (1990). *Человек — гармония — природа (Серия «Человек и окружающая среда»)*. Москва: Наука.
- Горохов, В. А. (2017). *Зеленая природа городов. Сады и парки Америки*. Москва: Архитектура-С.
- Драч, Г. В. (1996). *Культурология*. Ростов н/Д: Феникс.
- Лендрі, Ч. (2018). *Креативный город*. Москва: Издательский дом «Классика-XXI».
- Саваренская, Т. Ф. (1984). *История градостроительного искусства*. Москва: Стройиздат.
- Семенов, В. Н. (2003). *Благоустройство городов*. Москва: Едиториал УРСС.
- Тойнби, А. Дж. (2009). *Исследование истории: Цивилизации во времени и пространстве*. К. Я. Кожурин (пер. с англ.). Москва: АСТ: АСТ МОСКВА.
- Трубина, Е. Г. (2011). *Город в теории: опыты осмысления пространства*. Москва: Новое литературное обозрение.
- Яргина, З. Н. (1991). *Эстетика города*. Москва: Стройиздат.

References

- Balandin, R. K. (1988). *Nature and civilization*. Moscow: Mysl. [in Russian].
- Glazychev, V. L. (2008). *Urban studies. Part 1*. Moscow: Evropa. [in Russian].
- Gorelov, A. A. (1990). *Man — harmony — nature (Series “Man and the Environment”)*. Moscow: Nauka. [in Russian].
- Gorohov, V. A. (2017). *The green nature of cities. Gardens and parks of America*. Moscow: Architectura-C. [in Russian].
- Drach, G. V. (1996). *Culturology*. Rostov-na-Donu: Feniks. [in Russian].
- Landry, Charles (2018). *Creative city*. Moscow: Publishing house “Klassika-XXI”. [in Russian].
- Savarenskaya, T. F. (1984). *History of urban art*. Moscow: Stroizdat. [in Russian].
- Semenov, V. N. (2003). *The city improvement*. Moscow: Editorial URSS. [in Russian].
- Toynbee, A. J. (2009). *History Research: Civilizations in Time and Space*. K. Ya. Kozhurin (Trans.). Moscow: AST: AST MOSKVA. [in Russian].
- Trubina, E. G. (2011). *The city in theory: experiments in understanding of the space*. Moscow: Novoye literaturnoye obozreniye. [in Russian].
- Yargina, Z. N. (1991). *Aesthetics of the city*. Moscow: Stroizdat. [in Russian].

Надійшла до редколегії 05.05.2020 р.